

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 60 (10352) 1977 чылдың март 13, воскресенье 1975 чылда үндээлэттинген Өртүз 2 көп.

КОММУНИСТ-ИДЕПКЕЙЛИГ ДАЙЫНЧЫ

«Иргит Эртиневиц Эрелчин партияның ёзулуг идепкейлиг дайынчыларының бирээзи. Коммунисттик бедик адын ол Бодунуң шуудургу күш-ажылы-биле, төлептиг сатылга-чуруму база хой-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези-биле балдыкпа турар. Агаар-бойдузу кайы-даа хире берге чылдарда өскү көргүзүү өскө хойжулардан бедик болуп. Бо чылын «Бай-Тал» совхозтун девискээринге кыш онза берге болза-даа, элчидан төрөөн 225 хоюнуң хураганнары онча менди, хойлар арый баксыраваан. Иргит Эртиневиц Күш-ажылдың Кызыл Туу, «Хүндүлелдиң Демдээ» орденнерин эдилекчизи, СЭКП Бай-Талга райкомунуң кежигүүнү. Хойжулар ортузунга чарышты организастап, күш-ажылдың сатылга-чурумун быжыкпаар талазы-биле ажалдарга идепкейлиг кирип турар... Бо дээрге Бай-Талга «Бай-Тал» совхозунда бижикчи М. Кырлар-Нараның чагазындан одурулар-дыр.

Номунистер кайы-даа хире бергериник мурунуга торулбас, кандыг-даа ажыл-херекти бедик харысалга-биле көрүп күөседир, партияның ёзулуг мердердиг болгаш идепкейлиг дайынчылары болуп турар бо дег чижелерни коллектив бүрүзүндөн көргүзүп болуп. Оларның хой-хөй ажылга-даа, нийтилеп амыдаралынга-даа база амыдырал-чурталгага-даа боттарын ёзулуг политиктиг дайынчылар кылдыр көргүзүшкөн, чаа чүдүрүп эгелекчилери болуп, ону амыдыралга идепкейлиг неперетерин чедип ал турарлар.

Ийи-үш чыл бурунгаар «Тес-Хем» совхозтун хойжузу коммунист Александр Мангалбин хойжу ноданнары улгаттыр каттыштырар дугайында эгелекчи саналды үндүргөн. Ону совхозтун дирекциясы болгаш партия комитетин өөренип көргөш ретизин. Ноданын ынчаар улгаттыр каттыштырары хой ажылынга чарыгдалы өзөөдериңге, орулганы көвүдериңге ажытыр болганын бо коммунисттик ажылының практиказы бадыткаан. Ам оң ноданында 800 хире хой, оон ач турар чаш төл-даа дун-даа өскө хойжуларындындан дудач чооп турар. Оң ол эгелекчи саналын олар совхозта коммунист Александр Нарма база эдерген болгаш улгаттырган ноданың улуг хойжузу болуп турар.

Өскө бир чижелти көрүшкөн. Кызылдың дааранылга фабрика-зынын дааранычыты коммунист Раиса Сумба онгу беш чылдың планын оонадаларын үш чылда күөседир деп эгелекчи саналды үндүргөш, ам 1978 чылдың үлүңгө ажылдап турар. Оң эгелекчиини мында партия организастагы өскө ажил-чыннар ортузунга непереткенден бо коллективте чамды ажилчылар онгу беш чылдың оонадаларын үш, дөрт чылдарда күөседир деп хүлээлгени алган, амгы уеде күжениши-кинигип ажалдап турарлар. Ындыг коммунистер ажил-херекке үлөгөр-чизин көргүзүп, чаа эгелекчиинерни кылып турарында амгыда, планын оонадаларын күөседиринге, идепкейлигидеги ажилды күөштердериңге массаның ёзулуг организастагылары болуп турарлар.

Бүдүрүлгө чорудулганын болгаш хой-ниити амыдаралынга коммунисттериде идепкейлиг болгаш харысалганын улам ийи бедириниң эргемок чулгулазы—үениң негелдеси, СЭКП-ниң XXV съездини коммунист бүрүзү бедик идепкей, партияның идепкейлиг дайынчылы болуп, коммунизм тургузчуларының мурунку одурунуга турар ужурулг дээрзин онза-лап айткан. Коммунистериде идепкейлиг болгаш ажил-херекке харысалганын бедикер талазы-биле партия документи-лериниң солулазының үенинде чоруттугун шуудургу ажилды дүржүлгезин амыгылаштыраан, дына хой партия организастагылары бо уганышыны-биле улуг ажилды чорудуп турар. Коммунистер-биле эш хуузуңуң беседаларын кылып, СЭКП Уставының негелдelerini күөседир турарының талазы-биле оларның дыңнадыгыларын, отчёттарын алырын хой-хөй партия организастагылары практикалап турар.

Ынчалзажок чамдык партия организастагылары коммунистериде идепкейлиг бедикер, оларның сатылга-чурумун быжыкпаар, олардан партияны негелдени күөштердери талазы-биле ажилды кошкандып турар. Чижээ, Туранның ортузун дүржүлгө үчүстүгүнү хандырылга талазы-биле инженер В. И. Ерчимин, Кызылдың № 3 АТБ-ниң чолбачызы В. В. Зорин олар үчүдүндө турар партия организастагыларындан шуут хоорулуп, хуралдарга келбестеп, үр уеде партия адыырынын талевийи келгенер, Ынчанга оларны партидан үндүргөн. Чоан-Хемчик районун «Искра» колхозунда хойжу Б. М. Саа, «Тыва кедээ туугу» трестин эргелекчизи турган Ю. Г. Норянин олар партияның болгаш күрүңгөни сатылга-чурумун нарызы-биле көрүп, боттарын ёзулуг мердердиг дайынчылар кылдыр көргүзүп шыдаазанындан база-ла партидан үндүрткенер.

Бир эвес сен коммунист болуңа, сээң хүлээлгек бергериник мурунуга торулбас, хомдангай сагыш-сеткилге алыспас, а партияның моральдыг болгаш идепкейлиг дайынчылы болуп ужурулг сен деп бистик партияныс өөренип турар болгай. Партия организастагылары коммунистериде болгаш СЭКП кежигүнеринге кандидаттарны ижикилер талазы-биле ажилга олар партия Уставының негелдelerini хажыч чоңка сагып, ыялап-ла күөсеткен, кандыг-даа ажил-херекке авангардчы ролон көргүскен турар кылдыр ажил-херекти ынчаар тургузар ужурулг. Бо сорулга-биле оларның отчёттарын, дыңна-дыгыларын партбюроларның, коммунистериде хуралдарынга ап, ону принципталдыг, бедик негелдеге чорудары эргемок чу-гула. Оң-биле кады коммунистериде тус-тузу-биле беседалар чорударын база-ла калба-биле практикалаза чогуур.

Коммунистериде идепкейлиг калбартырынын, ажил-херек дээш оларның хууда харысалганын бедириниң, бедик организастыг чорунка болгаш быжыг сатылга-чурумга ижики-лериниң айттырыгылары партия организация бүрүзүңүң ки-чээгениниң төвүңге тургустунар ужурулг. Чүге дээш, пар-тияны хүрээлениң сырый каттыжышыны, партия эге организастагыларының дайынчы арга-шынээзи ол бүгүдөн улуу-биле хамаарып апар.

«Ёзулуг хостуг социалисттик нийтилепди төвүдө бир-ле ду-гаар тулап тургускан чоңга коммунистер кезээде шыңчы ба-раан бооп келген болгаш бараан бооп-даа турар. Олар ботта-рының бүгү сеткил-сагышын, уган-боданының бүгү нүжүн, чүдүктериниң изиг чүткүлүн коммунизмниң улуг херезиниң тийлепгези дээш демиселге берип турар» деп Октябрьның социалисттик Улуг революциясының 60 чыл оюнуң дугайында СЭКП ТК-ның доктаалында чулгулап турар. Ынчангаш коммунистер СЭКП-ниң XXV съездиниң шийтпирлерин, онгу беш чылдың планын оонадаларын күөседир дээш демисел-диң болгаш Улуг Октябрьның 60 чылын төлептиг үткүрү дээш бүгү улустуң чарымының бирги одурунуга турушпушаан, массаның ёзулуг организастагылары болуп шыдаарлар.

ОКТАБРЬНЫҢ ЮБИЛЕЙИН ТӨЛЕПТИГ УТКУУЛ!

ЧАРЫШ: ТЫВА — ХАКАСИЯ

БҮГҮ КҮШТЕРНИ — БЕШ ЧЫЛГА

Хакас автономнуг областың ажылчы чоннарының 1977 чылда болгаш онгу беш чылда социалисттик хүлээлгелери

Кайгамчыктыг болушкуну — Октябрьның социалисттик Улуг революциясының 60 чыл оюн төлептиг үткүрүн, онгу беш чылдың оонадаларын чедип-кирип күөседиринче изиг чүткүлүн илергелештирээр, «Бүдүрүлгениң ажилтын болгаш ажилды шынарлар бедикер, онгу беш чылдың оонадаларын чедип-кирип күөседир дээш Бүгү-эвилелдин социалисттик чарымының дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ

ТК-ның доктаалында база колхозчуларга, совхозтар ажил-чыннарыга, механизаторларга, эртемденерге, кездээ ажил-агыйын специалисттеринге, кездеге материал-техниктиг херекселерин чорууп берип турар улустуң ажилдакчыларына, Совет Эвилелиниң бүгү ажилчы чоннарыга СЭКП ТК-ның Чагазынга харым салгалдыр, Хакас автономнуг областың ажилчы чоннары дараазында социалисттик хүлээлгелерин алган:

оон иштиде 46к шууштурулга-механизастаан, 25 автоматизастаан шуугунары, 12 муң чаа технологулг дериншиктерин шийткээп алып, 220 комплекс-тик-механизастааттыг уюс-торлары болгаш 80 цехтерин организастаар.

Беш чыл дургузунда күрүңгө Шынар демдээни тываскай продукцияны хемчээлин 10 кал-тап улгаттырар.

УЛЕТПҮР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Техниктиг депшилгени дүржүлгө, чаа техникамы шийткээ-диң аңа база бүдүрүлгени техно-логияны сайыраңгайжыдып, иштиги куралдарының улам-ла долузу-биле ажилга, база мурунгык дурууламы неперетип турган, продукция-нын бүдүрүлгени болгаш сайт-тарының талазы-биле 1977 чыл-дың планын хуусаа бетинде, Чыл-дын 25-ге, күөседир, Чыл-дын планында артыкка 25 мил-лиондан эвээш эвес рубльди, оон иштиде Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга чедир—20 мил-лион рубльди продукцияны бүдүрүп болгаш сайтар.

КАПИТАЛ ТУДУГ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Капитал салыштырыны, материалдыг болгаш күш-ажыл курамынын улам ыяй көрүңгө, индустриализацияның дөңсөп бейлиг, туудт маш-налар база механизирин улам-ла долузу-биле ажилга, ажил үениниң чидирин кызып турган, туудт-монтаж ажилдарының чыл планын 1977 чылдың декабрь 28-ге чедир күөседир туудт-монтаж ажил-дарының шынарын бедикер болгаш объектилерин база де-риншиктерин 80-ден эвээш эвес хуузуң «эки» болгаш «кон-чуг эки» деп үлээшкени-биле ажилга-ла дужаар. Күп-ажылдык бүдүрүлгүңү 1976 чылдың дөңсөп эвээш эвес рубль-ге үлетпүр продукцияны бүдү-рүп үндүр.

БҮДҮРҮЛГЕНИҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

Анык коммунист Влади-мир Титов «Туудг кезентер» комбинатында бетонизи болуп ак сеткилди амылдап турар. Оң хой-ниити дээш-галары-даа хөй. В. Титов—демир-бетон кылыгыр цех-тинде профэвиле комитеди-ниң даргазы, профэвилели-ниң завод комитетиниң ке-жигүүнү.

ШОЙ МОНГУШ — РЕГУЛЯТОР

Коллективтиң хой-ниити ажилында идепкей-лиг киржиң, планын оонадаларын доктаамал ажыр күөседир турар.

САДЫЯ ДАДАР-ООН

Өөдөгө хөй чыл ажил-даанының бирээзи. Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга күш-ажылчы белектердиң ужурагыр дээш алган хү-лээлгезин хуусаа бетинде ажыр күөседир дээш ол кы-зымак ажилдап турар. Ол коммунисттик күш-ажыл-дып шалыпчызы, савалак-чылар бригаданын брига-дир.

АНЫК КОММУНИСТ

Владимир Титов «Туудг кезентер» комбинатында бетонизи болуп ак сеткилди амылдап турар. Оң хой-ниити дээш-галары-даа хөй. В. Титов—демир-бетон кылыгыр цех-тинде профэвиле комитеди-ниң даргазы, профэвилели-ниң завод комитетиниң ке-жигүүнү.

АЖЫЛ-ХЕРЕККЕ АКТИВИСТ

Александр Завтраков крановщик болуп чүгүл ийи чыл амылдап турар, ынчалзажок ол ажил-херекке ак сеткилдиг хамаарылгасы-биле эш-өв-рүнүң хүндүткелни чедип алган. Ол комбинатта хөй-ниити амылынга база идеп-кейлиг кирип турар.

ЧУРУКТО: В. ТИТОВ БИЛЕ О. ЗАВТРАКОВА.

Александр Завтраков крановщик болуп чүгүл ийи чыл амылдап турар, ынчалзажок ол ажил-херекке ак сеткилдиг хамаарылгасы-биле эш-өв-рүнүң хүндүткелни чедип алган. Ол комбинатта хөй-ниити амылынга база идеп-кейлиг кирип турар.

М. КАЛЧАН.

20 ажыг кежигүүнүң бо ээлчегиниң мурнакчыларын ам-даа хойну адап болур. Олар эрткен айда ээлчег са-лында-ла 46 тонна сорттуг даг-дүт бээр хүлээлгезин 56—60 тонна чедир күөсе-диң турар. Аныктарың ажил-ажинге комбинат кол-лективни чоргааралып ту-рар.

А. БЕЛОГОРСКИЙНИҢ ФӨТӨЗҮ.

Александр Завтраков крановщик болуп чүгүл ийи чыл амылдап турар, ынчалзажок ол ажил-херекке ак сеткилдиг хамаарылгасы-биле эш-өв-рүнүң хүндүткелни чедип алган. Ол комбинатта хөй-ниити амылынга база идеп-кейлиг кирип турар.

А. БЕЛОГОРСКИЙНИҢ ФӨТӨЗҮ.

Александр Завтраков крановщик болуп чүгүл ийи чыл амылдап турар, ынчалзажок ол ажил-херекке ак сеткилдиг хамаарылгасы-биле эш-өв-рүнүң хүндүткелни чедип алган. Ол комбинатта хөй-ниити амылынга база идеп-кейлиг кирип турар.

А. БЕЛОГОРСКИЙНИҢ ФӨТӨЗҮ.

Александр Завтраков крановщик болуп чүгүл ийи чыл амылдап турар, ынчалзажок ол ажил-херекке ак сеткилдиг хамаарылгасы-биле эш-өв-рүнүң хүндүткелни чедип алган. Ол комбинатта хөй-ниити амылынга база идеп-кейлиг кирип турар.

ХҮН ЧУРУМУНДА — СОВЕТТЕР АЖЫЛЫНЫҢ АЙТЫРЫЛАРЫ

РСФСР-ниң Дээди Сове-диниң Президиумунуң элчел-лиг хуралы март 11-де болган.

Чер-чер Советтериниң 1976 чылда организаста-салыг ажилының чамды айттырыгыларын чулгалып көргөн. Депутаттарын, док-таамал номисияларның идепкейлиг бедикер, Совет-териниң болгаш оларның нүүсүдениң органының ажил-чорудуу талазын ажилчы чоннары калба-биле хазра туар дээш, олар хөй чүүлдерни кылган деп демделген. Оң-биле чергелештир чер-чер Совет-териниң организаста-салыг ажилында ам-даа четпестер бар болуп турар. Ол четпес-терни чайддырының тодар-гай хемчөгтерин Президиум сүмөлзөн.

РСФСР-ниң Чик улестүр министрствозунга чага-ларны көрүнүң база хама-артыларын боттарын хүлээп алырын организастагының талазы-биле ажилды пра-ктиказын, «Арагаалар чор-кунка болгаш аялгоолыгге уаур демиселди күөштер-дер талазы-биле хемчөг-лөр дугайында», «РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1972 чылдың июнь 19-тагы Чарымы Россия Федерациясында нүүсүдип турарының чорудулганын хуралга база чулгалып көргөн. «Эш хуузуңуң су-дартының ажил-чорудуу-лары улам ыяй сайыра-ңгайжыдыр дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаалы-на дүшүрүп, РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиуму оларның дугайында чаа дүрүмү бадылаан.

РСФСР-ниң районнары-ның (хоорайларының) улус суутарынын улус төлөөк-чилериниң 1977 чылдың январь-февральда болган согулдаларының түңкел-дерин болгаш өскө-даа чам-ды айттырыгыларын чулгалып көргөн.

РСФСР-ниң Дээди Сове-диниң Президиумунуң Да-газы М. А. Яснов хуралды эрттирген.

(СЭТА).

ЛЕНИНГРАД. Козиний аттыг каттыжышында— «Радуга-76» доор оюнуг теле-вещорларын сериялыг бүдүрүлгези эгелек. Март 9-та бүдүрүлгө чери Моск-ваның Архангельский, Минский болгаш өскө-даа хоорайларының садгь чет-келеринде ол премьертериде баштайгы улуг боудун хуусаадан бар ай бурун-гаар чоруткан. Чаа «Раду-га» мурунда үндүрүп тур-ганнардан Улуг арканыг, оң тургузуула иштеринде-диң зирокскаларын ажил-дап турган ажал-болуп чаа блоку тургу-сука. Ол чорук радио-аппа-ратынын салып өзөөдир, элеттерини чарыгдалып кылдыр, таарыштыр тургузары өндикер ар-тын берген. Бо чылдың пла-нды амыр бир муң мидир теле-вещорларын— бүдүрүп үндүрүп деп хүлээлгени колдоттап алган.

БРЯНСК. Брянскийн ир-тияны машиналарының заводунуң 80 акцидипла-ры март 9-та өөдө ажил-агый м е х а н а з а тор-ларыны курстарын док-тап. Чааын олар боттар-ын шөфтөп турар ажил-агыйларыны барып ажил-даарлар. Бо чылдың алды муң амыг көдөңгө ажил-чыларын, үлетпүрүң бү-дүрүдө черлерин ажил-чыннары, профтехшколе-лерин өөреникчилери тракторларын өң бештай башкарын чорударлар. Кадрларын иңдиң немес-дөө аныг-тууң ажал үе-зинде техникамы ийи ээл-чег иштинде ажилдаар артыны бээр.

ХОРОГ. Койтөөз доор бедик арттың эдиле Навириниң улуг орунда ча-лаачыларга диктантыр чер-ин март 9-та айткан. Ча-лаачыларга аалчылар ба-жыны, столованы, авто-мобиль турар сервиз чер-терин туудуп кылган. Ош-Хорог арваншың орунда Койтөөз эл-не парчи ар-тарыны бирөөн болур. Ол арт далай дөңсөндөн дөрт муң амыг бедикте чы-дыр. Чайын бестин алаа хар-ды шуурганнар болур. Оруктуң эң берге черин аарыштып мурунда чолба-чылар ам эки дыштыны ап болулар. Ындыг дыш-таштыр черлерин Мурабга, Ан-Су хемчи эрвинде база тууда берген.

(СЭТА).

Кубанын Робинзон Крузо

Гильермо Сангилиниң атсураа Кубада дьыгын тараан. Ооң допчу намдары...

ТАДЖИН. ССР. Шаарханум Болтаева — «Ленинград» нолхоста хөөчө өстүрөр эң дээрэ бригаданың ууртукчузу...

Австрий балыкчылар ону тып алган, Сиднейге апарып дүжүрүп каан. Хамык...

Хойжунуң фельетону

Суур киргеш, сураг-ла баар

Суур киргеш, сураг-ла баар малчынар тыпты берген ийин. Илдин чорук, ам шөлө...

«Шып» союзуңуң эрттирин турары болааглар болган өтөдөр болдарың олимпиадага эгелээ...

Кордакчылар маргылдаазы

Делегейге бирги чер дээр ойнар эргени чаалап аларың кордакчылар маргылдаазың баштайгы түңгөз оюн...

Орукка болган айыыл

Арага ийип алган, маинна баштарың, чорук кылды болбас дээрин кымдаа билер. Бичалжаак ол дугайын биле-тура-ла сагымайн баар таварыглар...

Көдээге спортту сайырадыр

РСФСР-ниң Көдээ аймак-агай министрствозунун, Россия Федерациясының Министрлер Чөвүлелиниң чынында Куш-культура болган спорт комитетиниң коллегиялары, РСФСР-ниң Көдээ аймак-агай болган белекел ажилдакчыларының профивилет Топ Комитетиниң болган Россия Федерациясының «Урожай» эки тура спорт нитилелиниң Топ чөвүлелиниң президиумнарыга көдээ черлерге куш-культура болган спортту сайырадыр дугайында тускай доктаалды 1975 чылда хүлөөп алган.

Шыдыраага бодал херек

Олимпиада: Ийиги салыг

«Шып» союзуңуң эрттирин турары болааглар болган өтөдөр болдарың олимпиадага эгелээ...

Chess board diagrams with annotations for a game analysis.

Кордакчылар маргылдаазы

Делегейге бирги чер дээр ойнар эргени чаалап аларың кордакчылар маргылдаазың баштайгы түңгөз оюн...

Орукка болган айыыл

Арага ийип алган, маинна баштарың, чорук кылды болбас дээрин кымдаа билер. Бичалжаак ол дугайын биле-тура-ла сагымайн баар таварыглар...

Мелебиденне

Table with columns for dates (MARCH 13-14) and program titles like 'Литературадуң номчулгалары', 'Делегей папорамаамы'.

Table with columns for dates (MARCH 14-15) and program titles like 'Телемагистерлер', 'Улауеңуң аас чогаалы'.

Кино

Table listing movies and showtimes for dates MARCH 13-14, including titles like 'НАВИГАТОР', 'КОММУНИСТ'.

Орукка болган айыыл Суд залындан

Тухулинн өөрү Виталий Фроков, Владимир Федоскин оллар маинналарың чорук кылды болган айыылга эгелээ...